

Nr 50.

Af herrar **Broström** och **Lundgren** i Göteborg, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade villkor för lån från fonden för rederinäringens understödjande.

I motioner vid 1908 års Riksdag väcktes af undertecknad Broström i Andra kammaren samt af herr E. A. Enhörning i Första kammaren förslag, att amorteringstiden för lån ur fonden för rederinäringens understödjande, hvilken tid — fränsedt 2 amorteringsfria år — nu är bestämd till 6 år, måtte förlängas till 10 år, så att lån skulle vara återbetaladt inom 12 — i stället för, såsom nu är föreskrifvet, 8 — år efter lånets mottagande.

Ehuru denna motion då blef, på hemställan af statsutskottet, af Riksdagen afslagen, hafva vi, på grund af en till undertecknade inkommen, här bilagd skrifvelse från Sveriges redareförening och då vi jämväl för egen del äro af den öfvertygelsen, att ett verkligt trängande behof här föreligger, icke tvekat att ånyo draga saken under Riksdagens pröfning.

I ofvanberörda motioner erinrades till en början om det stora intresse Riksdagen visat för rederinäringens behof af tillgång till billiga lån, i det att Riksdagen tre särskilda gånger, nämligen åren 1903, 1905 och 1907 för ändamålet anvisat hvardera gången 5,000,000 kronor, eller alltså tillhoppa 15,000,000 kronor. Förslaget om inrättandet af en lånefond för rederinäringens understödjande hade ursprungligen väckts af tre reservanter inom handels- och sjöfartskommittén, hvilka i afseende å lånens återbetalning föreslagit en amorteringstid af högst 10 år. Någon anmärkning mot förslaget i denna del hade icke framställts af de handels- och sjöfartsnämnder, som yttrat sig öfver detsamma; tvärtom hade några uttryckligen instämt i förslaget om en tioårig amorteringstid. Oppositionen häremot hade först väckts af kommerskollegium, som »med afseende å gällande bestämmelser om preskription ansåg förbindelser på denna tid

såväl hvad beträffade hufvudgäldenären som eventuellt förekommande borgensmän vara mindre lämpliga, såsom kunnande föranleda därtill, att vederbörande myndighet, som hade att förvalta lånefonden, under lånetiden nödgades vidtaga särskilda åtgärder för bibehållande af förbindelsernas giltighet». Kollegium ansåg därför den längsta lånetiden böra något inskränkas. I detta uttalande hade statskontoret instämt. Oaktadt i det vid Kungl. Maj:ts proposition till 1903 års Riksdag fogade statsrådsprotokoll i ärendet departementschefen bland de hufvudgrunder, som i händelse af bifall till propositionen om bildande af en rederilånefond borde vinna tillämpning vid meddelandet af bestämmelser om villkoren för lån från fonden, jämväl upptagit stadgande därom, att under de två första åren efter låns utlämnande kapitalafbetalning å lånet icke borde ifrågakomma, men under de därpå följande åren så stor amortering ske, att lånet blefve till fullo inbetaldt senast inom utgången af åtta år från det amorteringen skolat taga sin början, uttalade sig statsutskottet för att lånens amorteringstid måtte bestämmas kortare än tio år, hvilket äfven godkändes af Riksdagen.

Efter att hafva framhållit, hurusom redan år 1903 bland representanter för rederinäringen förefunnits betänkligheter mot en så kort amorteringstid som åtta år, yttrades i ofvanberörda motioner:

»Att dessa betänkligheter då fingo falla, torde väsentligen hafva berott på att räntesatserna den tiden ännu voro moderata och att man hoppades, att de, innan lånen behöfde återbetalas, skulle återgå till de ännu lägre, som rådt endast några år förut, så att rederierna, i den mån de ej kunde verkställa amorteringarna med intjänade seglationsvinster, kunde åstadkomma detta med på andra håll mot en icke alltför betungande ränta upplånade medel.

Utvecklingen på penningemarknaden har emellertid visat sig gå i en rakt motsatt riktning och har medfört orimligt höga räntesatser.

Visserligen hafva de senaste åren i det hela varit någorlunda gynnsamma för rederierna, äfven om fraktsatserna ofta varit mindre goda. Dock torde det endast i mycket sällsynta undantagsfall förekomma, att något rederi skulle kunna med uteslutande intjänta frakter betala årligen under sex års tid en sjättedel af erhållet rederilån. I regel torde denna amortering ej kunna åstadkommas annat än med tillhjälp af från andra håll lånade medel. Och då för dessa måste betalas 7, ja ända till 8 procent, torde detta lätteligen blifva alltför betungande för många rederier.

Kunde däremot amorteringen bestämmas så, att efter förloppet af de två frihetsåren följa amorteringar med en tiondedel årligen under tio

år, så att lånen blifva helt återbetalda efter tolf år, skulle det visserligen i regel icke blifva möjligt att verkställa amorteringarna enbart med intjänta vinstmedel, men betydligt större lättnad skulle dock därigenom beredas den svenska rederinäringen.

Det torde vara allt skäl, att statsmakterna nu taga denna fråga i öfvervägande. Visserligen lyftades en del rederilån redan under år 1904, och dessa hafva alltså under år 1907 verkställt sin första afbetalning, men, i den händelse mitt nu framkastade förslag om längre amorteringstid blir bifallet, möter ju intet hinder att låta en sådan förmån få komma äfven dessa, om de så önska, till godo på sådant sätt, att hvad de för mycket erlagt vid den första afbetalningen kommer dem till godo vid den andra.»

Beträffande det af kommerskollegium framhållna hindret mot den tioåriga lånetiden anfördes i motionerna, att detta syntes vara alltför obetydligt för att få spela en afgörande roll gentemot sakliga intressen. Samtliga fartygsinteckningar fastställdes och förnyades vid Stockholms rådstufvurätt, och det syntes icke medföra något afsevärdt besvär för vederbörande tjänsteman i statskontoret att i god tid innan tioårsperioden vore till ända låta förnya inteckningarna, synnerligast som han kunde på en gång ombesörja denna åtgärd för alla inteckningar, som tillhörde ett, ja till och med två eller tre års rederilån. Kostnaden för förnyelsen borde naturligtvis dragas af låntagarna. Någon åtgärd för afbrytande af preskription mot hufvudgäldenären syntes motionärerna icke vara behöflig, då preskription afbrötes genom de årliga ränteinbetalningarna, och hvad beträffade borgensförbindelserna, där sådana förekomme, borde det enligt motionärernas mening vara de låntagares sak, som önskade tillgodonjuta längre lånetid än tio år, att före denna tids utgång inkomma med handling, utvisande att preskriptionen gentemot borgesmännen afbrutits.

Såsom motiv för sin hemställan om afslag å motionerna anförde statsutskottet:

»Enligt utskottets mening hafva motionärerna icke kunnat förebringa några giltiga skäl för den af dem föreslagna förändringen i lånevillkoren. Till stöd för förslaget har nämligen egentligen endast åberopats den omständigheten att, då räntesatserna på penningemarknaden för närvarande äro ovanligt höga, det måste kännas betungande för de rederier, som för amortering af sina lån från fonden måste på annat håll upplåna medel. Det kan dock icke synas utskottet vara lämpligt, att endast på grund af en tillfällig konjunktur vidtaga ändring i de för helt få år sedan bestämda villkoren för lån från ifrågavarande fond. Den retroaktiva verkan, som

de ifrågavarande ändrade bestämmelserna enligt motionärernas förslag skulle erhålla beträffande redan utlämnade lån, synes utskottet ock gifva anledning till betänklighet, och man bör icke lämna obeaktadt, att en eftergitt af den art, som här satts i fråga, med all säkerhet skulle från andra håll framkalla anspråk på liknande förmåner.»

Sedan nu anförda, af Riksdagen afslagna motioner väcktes, hafva två år förflutit, under hvilken tid vårt lands sjöfart liksom alla öfriga sjöfartsidkande länders lidit under en osedvanligt tryckt konjunktur. Med ringa eller intet öfverskott å driften har det för de flesta rederier, som kommit i åtnjutande af lån ur fonden, varit förknippadt med svårigheter att betala icke endast räntan utan framförallt den föreskrifna, betydande amorteringen. Att dessa lån varit i stort sedt till ofantlig nytta för vårt lands sjöfart och handel är känt och erkänt af enhvar fackman på sjöfartens område. Då nu depressionen i sjöfarten blifvit mera betydande och långvarig, än hvad som vid rederilånens beviljande vid 1903, 1905 och 1907 års riksdagar rimligen kunde förutses, vore det knappast i sjöfartens intresse att ej medgifva en förlängning af amorteringstiden för att därigenom minska den verkligt stora tunga, som nu påhvilat låntagarna. För statsverket medför en dylik förändring i lånevillkoren ingen uppoffring. Rörande de svårigheter, som rederierna haft att betala såväl ränta som amortering, är det gifvetvis icke möjligt att framlägga några detaljer, då sådana icke blott vore svåra att erhålla, utan ock komme att beröra förhållanden inom affärlifvet, hvilka ej kunde uppställas på ett öfverskådligt sätt.

De förmåner, som dessa lån innebära för låntagarna, medföra, att låntagarna, för att ej riskera lånets uppsägning, uppbjuda all sin förmåga att ordentligt fullgöra sina skyldigheter gentemot statsverket. Oss veterligt har statsverket hitintills icke lidit någon förlust på dessa lån. Äfven om statskontoret icke i allmänhet har kännedom om rederiernas svårigheter att fullgöra sina aftal till staten, torde dock detta förhållande i vissa fall ej vara för statskontoret okänt.

Ehuru å de flesta beviljade lån kapitalafbetalningar i större eller mindre omfattning redan torde hafva verkställts, vilja vi dock — med hänsyn till önskvärheten att statsverket må, såsom af Riksdagen för tiden till 1911 års utgång medgifvits, kunna ur de genom kapitalafbetalningar till fonden inflytande medel bevilja nya lån — icke vidhålla det i motionerna 1908 framställda förslaget, att en af Riksdagen eventuellt

beviljad förlängning af amorteringstiden skulle verka retroaktivt, så att hvad låntagare redan afbetalt blefve honom vid därefter skeende amorteringar tillgodoräknadt på sådant sätt, som om amorteringstiden från början varit bestämd till 10 år, i hvilken händelse sannolikt i flertalet fall ingen ytterligare afbetalning skulle åligga låntagare vare sig 1910 eller 1911; utan anse vi, att i de fall, där amortering redan fullgjorts, förändringen i lånevillkoren lämpligen bör gå i den riktningen, att hvad som efter den tid, då Riksdagens beslut af Kungl. Maj:t meddelats vederbörande ämbetsverk till efterrättelse, af utlämnadt lån återstår oguldet, fördelas å den då återstående delen af en i det hela till 10 år beräknad amorteringstid med lika belopp årligen. Om sålunda låntagare vid tiden för promulgerandet af Riksdagens beslut fullgjort t. ex. 3 afbetalningar d. v. s. återbetalt halfva lånesumman, anse vi, att återstående 50 % af lånet böra fördelas å 7 år med lika belopp årligen o. s. v.

Vid 1907 års Riksdag beviljades lån å 2,000,000 kronor till det då under bildning varande Aktiebolaget Svenska Ostasiatiska Kompaniet och föreskrefs därvid, att för detta lån skulle gälla enahanda villkor och enahanda återbetalningsskyldighet, som i fråga om lån ur fonden för rederinäringens understödjande voro stadgade. Om ofvan föreslagna förmåner beviljas låntagare ur merberörda fond, synas de böra tillgodokomma jämväl dem, som erhållit lån på samma villkor som de sistnämnda. Härom torde emellertid särskildt medgifvande af Riksdagen vara erforderligt.

På grund af det anförda få vi hemställa, att Riksdagen måtte till Kungl. Maj:t aflåta skrifvelse med anhållan,

att Kungl. Maj:t ville, med ändring i nu gällande bestämmelser angående villkoren för lån från fonden för rederinäringens understödjande, bestämman, att sedan lån innehafts under två år från lyftningsdagen, skall under de därpå följande tio åren årligen afbetalas en tiondedel af det ursprungliga lånebeloppet, så att hela lånet varder sist inom utgången af det tolfte året till fulllo guldet;

att sådan förlängd amorteringstid måtte tillgodokomma ej blott dem, som hädanefter beviljas lån från sagda fond, utan jämväl redan befintliga låntagare, hvilka, i händelse de redan verkställt afbetalning, böra få vid senare afbetalning tillgodoräkna sig hvad af dem för mycket erlagts på sådant sätt, att hvad som efter den tid, då Riksdagens beslut af Kungl. Maj:t

meddelats vederbörande ämbetsverk till efterrättelse, af utlämnadt lån återstår oguldet fördelas å den då återstående delen af en i det hela till 10 år beräknad amorteringstid med lika belopp årligen;

att Kungl. Maj:t vid utfärdande af bestämmelser i nu berörda syfte ville meddela föreskrift om de åtgärder från vederbörande myndigheters sida, som kunna finnas nödiga för bibehållande af statsverkets rätt gentemot låntagare och löftesmän samt för aflämnade hypoteks bevarande vid orubbad kraft, samt

att hvad sålunda kan blifva föreskrifvet måtte förklaras gälla jämväl rederier, som beviljats lån på enahanda villkor och med enahanda återbetalningsskyldighet, som i fråga om lån ur fonden för rederinäringens understödjande äro stadgade.

Stockholm den 26 januari 1910.

Dan. Broström.

V. R. Lundgren.

Afskrift.

Bilaga.

Till

Herrar Riksdagsmän Dan. Broström och V. R. Lundgren, Göteborg.

I Eder egenskap af rederinäringens speciella representanter i Riksdagen vända vi oss härmed till Eder med begäran, att Ni ville genom motion i Riksdagen söka få tiden för de s. k. rederilånens amortering förlängd från nuvarande 6 år till 10 år med bibehållande af befrielse från amortering under de två första åren efter lånets beviljande.

Till uppnående af detta mål synes oss det skulle vara synnerligen lämpligt om den af herr Broström vid 1908 års riksdag i Andra kammaren väckta motionen nr 64 ånyo blefve framförd i Riksdagen på sätt Ni finner lämpligt.

Göteborg den 11 januari 1910.

För Sveriges Redareförening

A. O. Wilson.

Ernst Roberg. Hjalmar Blomberg. Sigurd Hedberg. O. A. Brodin.